
Interview s Ondřejem Neffem

ONDŘEJ NEFF (*1945)

Vystudoval fakultu sociálních věd a publicistiky na Univerzitě Karlově v Praze. Než se začal věnovat literatuře, pracoval jako technik a propagační pracovník, později fotograf, grafik a redaktor. V roce 1978 vyšla jeho spisovatelská prvotina Podivuhodný svět Julese Verna. Záhry se uvedl jako teoretik a historik v oblasti české i světové literární fantastiky, kterou sám začal psát. Z jeho prozaických děl jmenujme například román Jádro pudla z roku 1984 nebo sbírky povídek Vejce naruby (1985) a Zepelín na Měsíci (1990). Od poloviny osmdesátých let je pokládán za nejvýraznější osobnost české science fiction. Věnuje se i překladům, rozhlasovým, televizním a v poslední době i divadelním scénářům. Je rovněž uznávaným teoretikem v oblasti digitální fotografie. V roce 1996 založil první český internetový deník Neviditelný pes, který vydává dodnes..

Od založení Neviditelného psa uplynulo více než osm let. Jak Vám internet změnil život..

- Tvrdím, že internet jsem vynalezl já (smích). Něco podobného jsem popisoval v románu Měsíc mého života. Tam se to jmenovalo Orákl a byla to jakási databáze vědomostí, faktů a poznatků, ke kterým je síťový přístup. Princip internetu tam byl popsán celkem věrně. Poprvé jsem se s internetem sešel na půdě ČVUT v pětadvacátém roce. Na fakultě elektrotechniky jsem měl přátele, kteří mi ho ukázali dříve, než byl zveřejněn pro širokou veřejnost. Tam jsem vlastně dělal svoje první webové stránky. Byly věnované Julesi Vernovi a myslím, že jsou dodnes na internetu přístupné, i když tu adresu už si nepamatuju. To byly začátky. V té době jsem byl na volné noze, pracoval jsem jako příležitostný scénárista pro Novu.

Neboli psal jste Nováky..

- Jistě, podílel jsem se na Novácích, napsal jsem asi pětadvacet dílů. V devadesátém šestém v dubnu jsem pak spustil Neviditelného psa. Práce na internetu mě utvrdila v pozici nezávislého autora a v tomto smyslu mně internet velice změnil život. Do té doby jsem s několika málo výjimkami byl v zaměstnaneckém poměru.

Roli nezávislého autora si držíte dodnes?

- Nejsem zaměstnaný, jsem svůj vlastní pán. Samozřejmě, že Neviditelný pes mě dneska neživí.

Vedete dva internetové servery, dovedete si dnes představit život bez počítače?

- Dnes už ne a je to strašná závislost. Stejně jsem si třeba zvykl na mobil. Když zapomenu mobil doma, tak mám pocit odtrženosti, že jsem jako v takovém tom snu, když jdete po Václavském náměstí a jste nahej. Všichni na vás koukají a máte pocit, že si říkají "Podívejte na toho blba, on si nechal mobil doma. Co to je za člověka, s tím nemá smysl komunikovat." Co se týče toho počítače, je to něco podobného.

V roce 2000 jste získal titul Osobnost českého internetu. Je český internet něčím výjimečný?

- O tom já mohu těžko hovořit, protože z těch šesti miliard webových stránek, nebo kolik jich teď ve světě je, znám nepatrný fragment. Myslím si ale, že všeobecně internetový život u nás je na vysoké úrovni. Dá se to soudit například z toho, že máme relativně vysoký podíl účasti na projektu CETI. To je vyhledávání mimozemských civilizací. Teď už existuje plno modifikací, ale jednoduše řečeno je to sdílení lokálně umístěných domácích počítačů na jednom projektu. To, co se počítá, se rozseká na kousičky a distribuuje na počítače, které jsou účastny. Mezitím, co si tady povídáme, mám pochopitelně puštěný počítač a na tom běží výpočty mimozemských civilizací.

Pro sci-fi měsíčník píšete sloupek o zakázaných technologiích budoucnosti, jakým směrem se podle Vás bude technologický pokrok ubírat?

- Je to velice zajímavá věc. Celý život pozoruju, jak sílí iracionalita a jak se prohlubuje nedůvěra, ne-li nenávisť k přírodním vědám. Další procesem je budování, jak říkám, "neoviktoriánské morálky", která je stejně pokrytecká a omezující, jako byla morálka osmnáctého a devatenáctého století, kdy se vycházelo z určitých náboženských záповědí. Ty se dnes absolutně ignorují, ale vznikají záповědi nové. Typickým příkladem je politicky korektní mluva. Dochází na slova Karla Krause, který už ve dvacátých letech varoval, že jakmile se začne překrucovat jazyk, děje se se společností něco špatného. Když se dnes nesmí v angličtině říct spokesman ale spokeperson, je to evidentní, že se děje něco velice špatného.

Vy popisujete Orwelův Newspeak.

- Je to naprosto jasný Newspeak. Tohle jsou dvě konvergující linie, které mohou ten pokrok zastavit. Stalo se to už, tuším ve třináctém století, v Číně, kdy došlo k obrovskému rozletu, především co se týče zámořských objevů. Císař pak rozhodl, že všechny lodě se musí zničit a všichni lidé, které s nimi umějí plout a umějí je stavět byli popraveni. To všechno už tu bylo a může se to stát znovu. Koneckonců Američané zastavili obrovský rozmach technologie kosmické. Řekl bych, že vstupujeme do velmi napínavé epochy.

Jak je to s Vaším psaním. Máte spoustu jiných aktivit, neodsunul jste jej na duhou kolej?

- Vloni jsem vydal knihu povídek Pravda o pekle a hlavně jsem v posledních dvou, třech letech pracoval na nové verzi románu Tma. Pod názvem Tma 2.0 vyšla v polovině prosince a s výjimkou úvodu je to nový román. Zásadně jsem revidoval svůj pohled na fungování společnosti po katastrofě, která se tam popisuje. Ta katastrofa nastala tím, že přestala fungovat elektřina. Přiznám se, že jsem došel k veliké skepsi. V té první verzi z roku 1998 jsem ještě žil pod vlivem euforické víry, že demokratické instituce nějakým automatickým způsobem dospívají k optimálnímu řešení problémů.

Co Vás z té víry vyvedlo?

- Zejména mě zklamala ta hanebnost, které se říkalo Opoziční smlouva. Ten pakt mezi ODS a ČSSD, který nebyl o podpoře nějakých zákonů v rozumném směru, ale o rozdělení ekonomické moci.

Je pravda, že v devětadevadesátém jste o znechucení z politiky psal dost. I v poslední době se vaše politické komentáře často objevují.

- Politické komentáře jsem psal vždycky, v Neviditelném psu je každý den úvodník a dřív jsem psal všechny úvodníky já. To, na co narážíte vychází z faktu, že mám kontrakt s novinami. Jsem jejich externí komentátor, takže jsem víc vidět, píšu do nich téměř každý den. Je to spíš optický klam. To, co píšu do novin jsem dřív psal do Neviditelného psa, přičemž dneska zveřejňuju v Neviditelném psu to, co píšu pro noviny.

Vraťme se ale k literatuře.

- Kromě toho, že jsem vydal román Tma 2.0 jsem dokončil divadelní hru Past na satana. To byla pro mě zcela nová zkušenost.

Měl už jste ale zkušenosti s rozhlasovými a televizními scénáři.

- Ano, ale ne s divadelní hrou, to je v zásadě něco úplně jiného. Ta hra má také silně fantazijní prvek, i když to není sci-fi, ale spíš taková záhrobní černá komedie. Vystupuje tam pět postav, které se v průběhu prvního dějství všechny zastřelí a druhé se odehrává na onom světě. Je to taková moralita, ale doufám, že zábavná. Začal jsem také psát román o holčičce, která má zvláštní vlastnosti vnímání. Dokáže číst i skryté významy slov, řeči těla, mimiky, hlasu a tudíž dovede i komunikovat se zvířaty. Chtěl bych, aby to byla taková hravá knížka, žádný drasták.

Dovedete si představit sám sebe, když byste opustil sféru internetu a novin a věnoval se v klidu jen psaní literatury?

- To by bylo ideální. Kdybych měl nějakou rentu. Ale jsem povahy neklidné a strašně by mi to chybělo. Je pro mě nepředstavitelné, že bych Neviditelného psa zavřel, i když bych to klidně mohl udělat, protože mi nenese žádné peníze. Je to čistě krev, pot a slzy. Po existenční stránce by se mi ulevilo, protože mě jeho provoz naopak hodně peněz stojí.

Myslíte, že byste se psaním literatury neuživil?

- Literární tvorba je výjimečná věc a myslím si, že žít se čistě literaturou musí být hodně znervózňující. Pokud člověk píše žánrovou literaturu, jako píšu já science - fiction, má určitý čtenářský okruh. I když je ten okruh malý, tak vím, že ti, kdo mě četli předtím, mě budou číst i dál. Ale není jich tolik, aby mě uživil.

Co Vás fascinuje právě na žánru science fiction?

- Jsem hodně racionální a spekulativní typ člověka a sci-fi je pro mě taková literární laboratoř. Mám nějakou tezi, budu příběh a tu tezi na něm nějakým způsobem demonstruju. Nemá to ale emotivní náboj, který by lidem protočil panenky.

K science fiction jste tihnul už od malička, že?

- Od malička. Já to miloval.

Začínal jste s knížkami Julese Vernea?

- Ke sci-fi jsem se dostal přes Verna a hlavně A. G. Wellse. Verne není čistě scifistický autor, i když v jistém smyslu je jeden ze zakladatelů. Až jeho nástupce, A. G. Wells, zmapoval ta nejdůležitější témata, jako světové války, genové

manipulace, cestování časem, cestování ve vesmíru a tak dále. Wellse jsem miloval, nesmírně mě ovlivnil. Pak to byl samozřejmě začátek šedesátých let Stanislaw Lem. Z prvních překladů Lemových knížek jsme doslova šleli. Pak jsem postupně objevoval i naše autory, Nesvadbu, Trosku a další.

Kdy se ze záliby stala touha literaturu psát?

- K tomu byla dlouhá cesta a velice komplikovaná. Vystudoval jsem novinářinu, končil jsem v šedesátém devátém. To tady byli Rusové, začínala normalizace a pro mě bylo vyloučeno, že bych se tím zabýval.

Nějakou dobu jste dokonce promítal v kině Albatros.

- Ano, a z kina jsem šel dělat do propagace v nakladatelství Albatros, a později v obchodním domě Kotva. Pak jsem dělal fotografa, fotil jsem sedm let. V době, kdy jsem dělal grafika v Mladé frontě, už jsem začal trochu psát, protože se poměry přece jen trochu uklidnili a nebyl to takovej hnus jako v sedmdesátých letech. Tenkrát jsem vydal mojí prvotinu, životopis Julese Verna. V té době vznikalo něco, čemu se později říkalo sci-fi hnutí a oslovil mě Vojta Kantor z nakladatelství Mladá fronta, který dával dohromady antologii českých autorů. Na jeho objednávku jsem napsal svoje první povídky. Začalo mě to obrovsky bavit a vznikla první sbírka povídek, která pak vyšla v roce 1985, Vejce naruby. To byla věc, která mě prosadila v žánru sci-fi a velice rychle po sobě jsem vydal další tři sbírky.

Ke kterému svému dílu se dnes nejraději vracíte?

- To je častá otázka, kterou mi lidé kladou, ale velice těžko zodpověditelná. Spousta povídek má za sebou nějaký prožitek a nějakou vazbu. Mám třeba moc rád román Měsíc mého života, samozřejmě Tmu a povídek je celá řada. Teď bych si chtěl zrovna udělat takový můj autorský výběr. Zatím mám pracovní název Brutal underground, protože jsem v osmdesátých letech vydal komiks o Pérákově a udělal jsem si takové nakladatelství Brutal underground press. Tisklo se to načerno.

Chystáte tedy něco jako antologii?

- Chtěl bych prostě udělat výběr těch povídek, o kterých si myslím, že jsou dobré. Bude tam třeba Zepelín na Měsíci nebo Tvář člověka. To jsou myslím dobré povídky. To jsem, myslím, nenapsal špatně.

Jak u internetu, tak u digitální fotografie jste byl vždy mezi prvními, kteří nové technologie propagovali. Jsou ty technické novinky realizací představ, o kterých píšete? Něco jako splněný sen?

- Určitě. Něco v tom je. Digitální fotografii už vyhlížím od šedesátých let, kdy v nějakém časopise, mám pocit, že vojenském, psali o elektrické fotografii. A tak jsem si říkal, sakra, elektrická fotografie, copak to asi bude? V roce 1996 se objevili první komerčně používané digitální fotoaparáty na trhu. V tu dobu jsem pracoval pro odborný měsíčník Softwarové noviny. Hned jsem se nabídnul, že je budu recenzovat.

Je známý váš výrok "Tištěné knihy jsou mrtvé maso". Proč si to myslíte?

- Samozřejmě, že to je hodně přeexponovaný výrok. Pak jsem od něho trochu ustoupil, protože nemám rád bušení do prsou, ale dneska se k němu vracím a myslím si, že do určité míry je to pravda. Především v tom smyslu, že kniha ztratila ten svůj absolutní nadvládný vliv nad společností. Ještě před druhou světovou válkou spisovatel, na kterém se společnost ustavila - ano, to je ten guru, měl obrovský vliv. Dneska nemá takový vliv nikdo. Nejen u nás, ale celosvětově. Neexistuje to, že by někdo napsal čtyři věty a všichni mu v bezdechém úžasu naslouchali. To za první. Za druhé elektronizace trochu zabila knihy tím, jak je snadné knihu vydat. Koho znám, vydal minimálně jednu knihu. Výsledkem je totální zahlcení knihami, v kterých se nikdo nevyzná.

Máte dvě dospělé děti, převezme někdo spisovatelskou tradici ve Vaší rodině?

- Ne, jediné nějaký hypotetický vnuk nebo vnučka. Syn je fotograf, dcera studuje počítačovou grafiku. Někaké literární sklony nemá ani jeden.

Vy sám jste viděl ve svém otci spisovatelský vzor?

- Dostal jsem se k psaní opravdu hrou osudu. Kdyby nebylo toho příšerného zvratu v šedesátém devátém roce, byl bych politický komentátor. Měl jsem smlouvu s tehdy znovu vznikajícími Lidovými novinami. Měl jsem být zpravodaj v Paříži a Londýně. Žil bych na střídačku v Paříži a Londýně a nebylo by co řešit. Možná, že bych něco napsal, nějaké fejetony nebo tak. Nebyl bych ale žádný spisovatel.

Je něco, co byste v životě ještě rád dokázal?

- Zmínil jsem se o té divadelní hře a myslím, že se docela povedla. Bylo by to absurdní, protože divadelní hry píšou především mladí lidé, ale kdybych napsal čtyři nebo pět divadelních her a ono to mělo, dej Bože, úspěch, byl bych opravdu moc rád.

Přestože vaše matka byla herečka, k divadlu jste dříve nikdy nepřílnul.

- Moje matka byla herečka a napsala tři velmi úspěšné divadelní hry. Bylo to za války. Já jsem k tomu měl ale velký odpor. Z řady důvodů. Matka mě do toho tlačila a já cítil přirozený vzdor mláděte. V té době byla také vlna takového jalového modernizmu. Hry, kde se nic nedělo. Byla to neslýchaná nuda k nepřežití. Tak to dneska není, divadlo je naopak úžasná věc, nesmírně dynamická a zábavná. Divadlo, myslím, prožívá velikou renesanci. To mě velice těší a rád bych se toho zúčastnil.